

वेदान्तपरिभाषा - 2

प्रयोजनपरिच्छेदान्ता

Program in which it is offered: Shastri Third Semester

Course Category: Core

Course Code - VK133

Course Credit Structure: 4

- Lecture: 3
- Tutorial: 1
- Practical: N.A.

Contact Hours per week: 4

1. Introduction

अद्वैतवेदान्तशास्त्रस्य प्रकरणग्रन्थेष्वन्यतमोऽयं ग्रन्थ आचार्यधर्मराजाध्वरीन्द्रेण विरचितः । ग्रन्थेऽस्मिन्नष्टौ परिच्छेदा वर्तन्ते। यत्र षट्सु परिच्छेदेषु षण्णां प्रमाणानाम् अवशिष्टपरिच्छेदयोः विषयप्रयोजनयोः चर्चा समुपलभ्यते। संक्षेपेण अद्वैतवेदान्तदर्शनीयसिद्धान्तज्ञानार्थमयं ग्रन्थः अत्यन्तोपकारकः। अर्थापत्तिपरिच्छेदमारभ्य प्रयोजनपरिच्छेदपर्यन्तानां विषयाणां अस्मिन् सत्रेऽध्ययनं भविष्यति।

2. Course Objectives

- अद्वैतवेदान्तदर्शनाभिमतार्थापत्तिप्रमाणस्वरूपज्ञानम्
- अनुपलब्धिप्रमाणस्वरूपविज्ञानम्
- विषयस्वरूपज्ञानम्
- प्रयोजनस्वरूपज्ञानम्

3. Prerequisites

- शास्त्राध्ययनेऽभिरुचिः
- वेदान्तसंस्कारः आवश्यकः
- तर्कसङ्ग्रहदीपिकायाः प्रत्यक्षखण्डपर्यन्तम् अध्ययनमावश्यकम्
- संस्कृतभाषायाः सामान्यतो ज्ञानम्

4. Readings

- वेदान्तपरिभाषा (मणिप्रभाख्यटीकासंवलितया शिखामणिटीकाविभूषिता च), कुलसचिवः, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, ५६-५७ इन्स्टीट्यूशनल् एरिया जनकपुरी, नईदिल्ली, पिन- ११००५८

5. Module-wise topics

Module -1 - अर्थापत्तिपरिच्छेदः

Sessions: 10

Objectives -

- प्रकरणप्रतिपाद्यार्थानां ज्ञानम्

Topics -

- अर्थापत्तिस्वरूपनिरूपणम्
- अर्थापत्तेर्द्वैविध्यम्
- अर्थापत्तेर्मानान्तरत्वसिद्धिः

Readings -

- वेदान्तपरिभाषा (मणिप्रभाख्यटीकासंवलितया शिखामणिटीकाविभूषिता च), कुलसचिवः, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, ५६-५७, इन्स्टीट्यूशनल् एरिया जनकपुरी, नईदिल्ली, पिन-११००५८.

Module -2 - अनुपलब्धिपरिच्छेदः

Sessions: 10

Objectives -

- प्रकरणप्रतिपाद्यविषयाणां ज्ञानम्

Topics -

- अनुपलब्धिप्रमाणस्वरूपनिरूपणम्
- अभावचातुर्विध्यम्
- अनुपलब्धेर्मानान्तरत्वव्यवस्थापनम्
- स्वतः प्रामाण्यवादः
- परतोऽप्रामाण्यम्

Readings -

- वेदान्तपरिभाषा (मणिप्रभाख्यटीकासंवलितया शिखामणिटीकाविभूषिता च), कुलसचिवः, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, ५६-५७, इन्स्टीट्यूशनल् एरिया जनकपुरी, नईदिल्ली, पिन-११००५८.

Module -3 - विषयपरिच्छेदे सृष्टिप्रतिपादकवाक्यतात्पर्यनिरूपणान्तो भागः

Sessions: 15

Objectives -

- निर्दिष्टभागस्थविषयाणां ज्ञानम्

Topics -

- प्रामाण्यद्वैविध्यनिरूपणम्
- शास्त्रप्रमेयलक्षणनिरूपणम्
- कर्तृत्वनिरूपणम्
- जगतो जन्मक्रमनिरूपणम्
- तत्त्वम्पदार्थयोरैक्यनिरूपणम्
- प्रलयनिरूपणम्
- सृष्टिवाक्यतात्पर्यनिरूपणम्

Readings -

- वेदान्तपरिभाषा (मणिप्रभाख्यटीकासंवलितया शिखामणिटीकाविभूषिता च),
कुलसचिवः, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, ५६-५७, इन्स्टीट्यूशनल् एरिया जनकपुरी,
नईदिल्ली, पिन-११००५८.

Module -4 - विषयपरिच्छेदस्यावशिष्टो भागः

Sessions - 15

Objectives -

- निर्दिष्टभागस्थविषयाणां ज्ञानम्

Topics -

- जीवस्वरूपनिरूपणम्
- त्वम्पदार्थनिरूपणम्
- जीवस्यावस्थात्रयनिरूपणम्
- तत्त्वम्पदार्थयोरैक्यनिरूपणम्

Readings -

- वेदान्तपरिभाषा (मणिप्रभाख्यटीकासंवलितया शिखामणिटीकाविभूषिता च),
कुलसचिवः, राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम्, ५६-५७, इन्स्टीट्यूशनल् एरिया जनकपुरी,
नईदिल्ली, पिन-११००५८.

Module - 5 - प्रयोजनपरिच्छेदश्च

Sessions: 10

Objectives -

- निर्दिष्टभागस्थविषयाणां ज्ञानम्

Topics -

- प्रयोजनस्वरूपनिरूपणम्
- अपरोक्षज्ञानविषये मतभेदाः
- श्रवणादिस्वरूपनिरूपणम्
- शमादिनिरूपणम्
- सगुणोपासकानां ब्रह्मलोकगतानां मुक्तिः
- ब्रह्मसाक्षात्कारवतः प्रारब्धादिकर्मविचारः
- सञ्चितकर्मणः द्वैविध्यम्
- ब्रह्मज्ञानान्मोक्षः

Readings -

- वेदान्तपरिभाषा (मणिप्रभाख्यटीकासंवलितया शिखामणिटीकाविभूषिता च), कुलसचिवः,
राष्ट्रीयसंस्कृतसंस्थानम्, ५६-५७, इन्स्टीट्यूशनल् एरिया जनकपुरी, नईदिल्ली, पिन-११००५८.

6. Pedagogy

शास्त्रीयविषयाणां पारम्परिकरीत्या आधुनिकप्रणाल्या प्रयोगमाध्यमेन प्रतिविषयं सम्भवद्दृष्टान्तमाध्यमेन च अध्यापनं भविष्यति। प्रतिसप्ताहमधीतविषयाणामनुवादश्च भविष्यति।

7. Evaluation Pattern:

Sr. No.	Evaluation Pattern	Percentage
1.	अधीतविषयाणामनुवाद :	15 %
2.	अभिलेखः	15%
3.	सत्रार्द्धपरीक्षा	25 %
4.	सत्रान्तपरीक्षा	45 %

Prof Mani Dravida R
Faculty, Mylapore Sanskrit College,
Expert Member

Prof. Gauri Mahulikar
Dean of Faculty,
Chinmaya Vishwavidyapeeth

Prof. B V Venkataramana
Dean of Shastra Faculty,
Karnataka Sanskrit University,
Expert Member

Dr. Vinayak Rajat Bhat
HoS Vedic Knowledge Systems,
Chinmaya Vishwavidyapeeth

Dr. Tulasi Kumar Joshi
Faculty and Program Director
Of IM Advaita-Vedanta,
Chinmaya Vishwavidyapeeth

Vid. Nagendra Pavana R N
Faculty and Program Director
of IM Vyakarana,
Chinmaya Vishwavidyapeeth